

מסורת הש"ס

א) ב"ק י: טו.; ב) ס"א ל"ג, ג) נעליל מת. ב"ק עה:.; ד) [ב"ק כג:]; ה) [מלה זו לא מנאף בערוך ואולי צ"ל משך ועיין בערוך ערך ארס], ו) נזיל והמשך], ז) [מיר סה:]; ח) כתובות לג: [תוספתא ב"ק פ"ט, ט) [ב"ק מד:]; י) כדאיתא בקדושין ע"א: [ויע' תוס' מה כג: ד"ה אמר ותוספות מנחות נח: ד"ה ואיכא דלמרי וכו' בראשית],

תורה אור השלם

- וְאִישׁ בִּי יָבֵהּ כָּל נֶפֶשׁ אָדָם מוֹת יוֹמָתוֹ;
- וְהַנְּבִיא הָהוּא אֵל חַלֵּם הַחַלּוֹם הַהוּא יוֹמָת בִּי דַּבֵּר סָרָה עַל יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפֹּדֵךְ מִבֵּית עֲבָדִים לְהוֹדִיחַן מִן הָרָרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֱלֹהֵיךָ לְלָבֵת בָּהּ וּבַעֲרַת הָרַע מִקִּרְבָּךְ; דְּבָרִים יג ו
- וְאָם שׁוֹר נִגָּח הוּא מִתְחַלֵּשׁ שְׁלֹשׁ וְהוֹעֵד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ וְהַמִּית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשׁוֹר יִקָּח וְגַם בְּעָלָיו יוֹמָת; שְׁמוֹת כא כט
- אִם יִקָּח וְהַתְּחַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעָנָתוֹ וְנִקָּח הַמִּקְבֵּה רַק שְׂבָתוֹ יִתֵּן וְרָפָא וְרָפָא;

שמות כא יט

מוסף רש"י

הכונה עשרה בני אדם כו' פטורין. שאין ידוע על אי מי נהרג (ב"ק י:) דנעין שיהיה כל נפש אדם, כל הנפש, ואין כלן מכה כל הנפש ופטורים ממיתה (שם כו.). וכל עדות שאי אתה יכול להזימה לא שמה עדות. לדחמנא אמר (דברים יט) ודעשו השופטים היטב והנה עד שקר העד וגו' ועשיתם לו כאשר זמם לעשות וגו' עדות שאתה יכול לקיים בה מורת הומה היא עדות ואי לא לא (פסחים יב.) ובעיניו לעיל מא.). בין שיניו הוא עומד. ונלא חיות הנחש ילא הארס (ב"ק כג.). לפיכך מביש בסיף. דהוי ליה כאלו הניגו בסיף. שהורג ממש הוא ולא גורם (שם). נחש בסקילה. כדי שזו הורג אדם דנתיב השור יסקל (שם). שרגלים לדבר. שלא מחמת הכאה, הואיל ומתחלה היקל ממה שהיה (נזיר סה.).

הגשרפין פרק תשיעי סנהדרין

אי לאו כחו סיויל לתחס. תפול מיד כנגדה ולא ללדדין: **אלא כח כחוש הוא.** אינו כחו חזק אלא קלת כחו יש כלן והאי דלא חולה לעיל משום שכלה כח חזוק הוריקה והאכן חוזרת לארץ אבל עדיין הולכת היא ממקלת כחו: ה"ג ר' יהודה **בן כסירא אומר בזה אחר זה האחרון חייב וכו': עד דאיכא כל נפש.** וכיון דמתחילה סייעו הראשונים בהריגתו ליכא כולה נפש צמכת האחרון: **כל דהוא נפש.** אפי' מקלתה ומיהו היכא דהכחו צבת אחת לא קטלינן לכלהו דאיש כי יכה אמר רחמנא ולא שנים שהכוח: **הכל מודים כהורג את אדם טריפה.**

כגון נקב הוושט או קרום המוח: **שהוא פטור.** מדלא אפליגו ביה שמע מינה כיון דניכריס חתיכת סימנין חיותו גברא קטילא חשיב ליה: **בגוסם בידי שמים.** וצא אחר והרגו הכל מודים שחייב דלא איתעביד ביה מעשה ברישא והרי הוא כחי: **בגוסם בידי אדם.** כגון זה שקרוצ למות מחמת המכות אלא לא עשאוהו הראשונים טריפה: **מחכמי סמנין.** סימן חיותא: **כל נפש להביא וכו'.** דמשמע כל דהוא נפש: **שהוא חייב.** האחרון: **וצערים הרע.** והרי ראוהו רוחא: **שלא צפני צ"ד.** ואתה צא לחייבו על פי עדים פטור דאין עדותן עדות דהויא עדות שאי אתה יכול להזימה לקיים זה דין הזמה שאם הוזמו אין נהרגין דגברא קטילא צנו למיקטל: **אם הטריפה.** אדם טריפה ורצעו חזירו צמשכז זכור: **חייב.** דהא ריכא הגאה: **כמאן דמשמש מם.** רוצע את המת: **והא איס ליה הגאה.** אבל רוצע את המת ליכא הגאה שעבר חמימותו ולחלוחתו ונלטנין: **עדי טריפה.** שהן עלמן טריפה: **שהוזמו נהרגין.** דכתיב ובערת הרע מקרבך: **לפי שאינן צווממי וזוממין.** צדין זוממי וזוממין. אותם שהזימוס ואמרו להם צאוהם שעה עמנו הייתם אם היו צאין שנים אחרים וזומימין אותם לומר היאך אתם מזימין את אלנו והרי אתם עמנו הייתם צמקוס פלוני אין הזוממין שנמלאו עכשיו זוממין נהרגין משום דגברא קטילא צעי למיקטל הלכך כי לא אתומו נמי לא מקטלי הנך טריפה אפומייהו דהוי ליה עדות שאי אתה יכול להזימה ולא מקטלי. ולרצא כיון דעדות זוממין חדוש הוא אע"ג דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה מקטלי: **וזוממי וזוממין.** המזימין את הראשונים כשהן נעשו זוממין הוו להו זוממין של זוממין קמאי. כל עדות זומס קרו זוממי של נדון כדלמרינן זוממי צת כהן צאלו הן הנחנקין (לקמן דף פד:.) **וגם צעליו יומם.** כלו' כמיתת צעלים (בסנהדרין דף ג.) כך מיתת השור. ולהא מילתא נמי מקשינן להו דכיון דאילו קטיל מריה שלא צצ"ד לא מקטיל על פי

עדים כדלמרינן לעיל שורו נמי לא מקטיל: **כיון דאילו הוו צעלים.** טריפה דכוותיה לא הוי מקטלי שור טריפה נמי לא מקטיל דהא למיתת צעלים הוקס: **שיסה.** גירה: **השיך.** שאלח הנחש והוליכו והשיך הנחש צצצרו: **צין שיניו עומד.** והרי הוא כתוקע סכין צצטנו דלאו גרמא הוא שהרי כלי משחיתו צידו: **מכיש צסיף.** כדין רוחא: **מעלמו מקיא.** צנשיכתו וכשהשיכו זה עדיין אין צו כדי להמית לפיכך גרמא צעלמא הוא אף על פי שידע עסופו להקיא מיהו לאו מכחו מיית: **לפיכך נחש צסקילה.** כדין שור שהמית דכל צהמה וחייה כשור הן ^טאלא שצבר הכתוב צהוי: **צרתני' ואמדושו למיסה.** צית דין. אבל אמדושו תחילה לחייס אפילו לרצנן פטור כדלקמן [ע"צ:] **וסיקל ממה שהיה.** וחזרו ואמדוהו לחייס: שרגליס לדצרי. שלא מת מחמת מכה זו שהרי היקל:

הגשרפין פרק תשיעי סנהדרין

עה.

בגוסם בידי אדם. סימיה אותו שעשאו גוסס אמאי פטור הא רוצ גוססין למיתה^י ואמרינן צריס צן סורר (לעיל דף סט:) דהולכין צדיני נפשות אחר הרצו והמכה חזירו ואמדוהו למיתה ומת מי לא מיחייב והא נמי אמוד למיתה הוא וי"ל דכיון שהקילה עליו תורה שחוצשין אותו כדלמרינן צסמון ואע"פ שאמדוהו למיתה אין הורגין כל זמן שהוא חי וזימנין נמי דלומדין למיתה וחי אף על גב דרוצא מיימתי הלכך כיון שצא אחר והרגו פטור ותדע דהא אשכחן גוסס צידי שמים דנחשצ כחי לחייב את ההורגו אע"ג דרוצ גוססין למיתה הלכך אין לתמוה צגוסס צידי אדם אם נחשצנו כחי לפטור מי שעשאו גוסס:

בז' מדמי ליה לטריפה וכו'. אף על גב דקראי קא דרשי אצטריך ליה להני טעמי:

ההורג את הטריפה פטור. אפי' למ"ד טריפה חיה דסופו שימות צחצלה זו ותדע דהא רצא אית ליה טריפה חיה צפרק קמא דתמורה (דף יא: ושם) ומיהו נראה דהתם גרסינן רצה צר פלוגמיה של צצ חסדא ועוד דצצרתיה הפוכה צפרק קמא דצכורות (דף ג. ושם)^ו: **בצפני** בית דין חייב. כגון דראוה ציוס שדינן על ראייתם דאי ראוהו צלילה צעי עדות כדמוכח צהחוצל (צ"ק ד' ז: ושם) וכיון דצעי עדות צעינן עדות שאתה יכול להזימה: **לשור טריפה שהרג חייב.** אע"ג דצציליה פרק ד' וה' (שם דף מד:) פטרינן לרצי שמעון שור שמתכוין להרוג את זה והרג את זה מטעס דכמיתת צעליס כך מיתת השור לא דמי דהתם הטעס שיה לצעינאס אבל הכא צאדם שייך לפטור מטעס עדות שאי אתה יכול להזימה וצשור לא שייך דאס הוזמו עדיס משלמים דמי שור טריפה לצעליס: מגדף

ב"ד חייב שלא בפני ב"ד פטור בפני ב"ד חייב דכתיב ^ב‏‏ ובערת הרע מקרבך **שלא בפני ב"ד פטור** דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה הא תו למה לי היינו הך הרובע את הטריפה איצטריכא ליה מהו דתימא ליהוי כמאן דמשמש מת וליפטרי קמ"ל דמשום הגאה הוא והא אית ליה הגאה ואמר רבא ה"עדים שהעידו בטריפה והוזמו אין נהרגין עדי טריפה שהוזמו נהרגין רב אשי אמר א"פילו עדי טריפה שהוזמו אין נהרגין לפי שאינן בזוממי זוממין ואמר רבא שור טריפה שהרג חייב וישור של אדם טריפה שהרג פטור מאי טעמא אמר קרא ^ב‏‏ השור יסקל וגם בעליו יומת כל היכא דקרינא ביה וגם בעליו יומת קרינן ביה השור יסקל וכל היכא דלא קרינן ביה וגם בעליו יומת לא קרינן ביה השור יסקל רב אשי אמר א"פילו שור טריפה נמי שהרג פטור מאי טעמא כיון דאילו בעלים הוו פטירי שור נמי פטור: שיסה בו את הכלב וכו': ^ט‏‏ אמר רב אחא בר יעקב כשתמצא לומר לדברי ר' יהודה ארס נחש בין שיניו הוא עומד לפיכך ^ס‏‏ מכיש בסיף ונחש פטור לדברי חכמים ל'ארס נחש מעצמו הוא מקיא לפיכך נחש בסקילה ^ו‏‏ והמכיש פטור: **צרתני'** ^ו‏‏ המכה את חבריו בין באבן בין באגרוף ואמדוהו למיתה והיקל ממה שהיה ולאחר מכאן הכביד ומת חייב ר' נחמיה אומר פטור שרגלים לדבר: **נבז'** ^ס‏‏ תנו רבנן את זו דרש רבי נחמיה י'אם יקום והתהלך בחוץ על

עדים כדלמרינן לעיל שורו נמי לא מקטיל: **כיון דאילו הוו צעלים.** טריפה דכוותיה לא הוי מקטלי שור טריפה נמי לא מקטיל דהא למיתת צעלים הוקס: **שיסה.** גירה: **השיך.** שאלח הנחש והוליכו והשיך הנחש צצצרו: **צין שיניו עומד.** והרי הוא כתוקע סכין צצטנו דלאו גרמא הוא שהרי כלי משחיתו צידו: **מכיש צסיף.** כדין רוחא: **מעלמו מקיא.** צנשיכתו וכשהשיכו זה עדיין אין צו כדי להמית לפיכך גרמא צעלמא הוא אף על פי שידע עסופו להקיא מיהו לאו מכחו מיית: **לפיכך נחש צסקילה.** כדין שור שהמית דכל צהמה וחייה כשור הן ^טאלא שצבר הכתוב צהוי: **צרתני' ואמדושו למיסה.** צית דין. אבל אמדוהו תחילה לחייס אפילו לרצנן פטור כדלקמן [ע"צ:] **וסיקל ממה שהיה.** וחזרו ואמדוהו לחייס: שרגליס לדצרי. שלא מת מחמת מכה זו שהרי היקל:

גמ'

עין משפט ונר מצוה

בח א מיי פ"ד מהל' רוחא הלכה ו סמנ לאזין קסג:
בו ב מיי שס פ"צ הלכה ט:
בו ג ד מיי שס הלכה ז:
בח ה ו מיי שס ה"ט:
כט ז מיי פ"א מהלכות איסורי ביאה ה"י:
[נעור אה"ע ס' כ:]:
ל ח ט מיי פ"כ מהל' עדות הלכה ז:
לא י ב מיי פ"י מהל' נזקי ממון הלכה ז:
לב ח מיי שס הלכה ח:
לג מ מיי פ"ד מהל' רוחא הלכה ג ה: